

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

عقاید؛ شناخت آخرت؛ رجعت، حلول و تناسخ

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: علی راضی

تاریخ: ۱۳۹۴/۷/۲۹

شیعه به رجعت برخی اولیا و صدیقین و شهدا بعد از ظهور حضرت مهدی علیه السلام اعتقاد دارد. نظر جناب علامه منصور هاشمی خراسانی در این مورد چیست؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۴/۸/۱

رجعت برخی مردگان به دنیا پیش از روز قیامت، محال نیست، بلکه ممکن است؛ چراکه خداوند در کتاب خود از وقوع آن خبر داده و فرموده است: «أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ»^۱؛ «آیا ندیدی کسانی را که از بیم مرگ از دیار خود بیرون شدند در حالی که هزاران نفر بودند، پس خداوند به آنان فرمود بمیرید، سپس زنده‌ی‌شان کرد؟ هرآینه خداوند دارای فضلی بر مردم است، ولی بیشتر مردم سپاس نمی‌گذارند»؛ همچنانکه از رجعت گروهی از بنی اسرائیل پس از کشته شدن با صاعقه^۲ و رجعت عزیر علیه السلام پس از مرگی صد ساله^۳ و رجعت مردگانی با دعای عیسی علیه السلام و اجابت خداوند^۴ خبر داده است؛ بلکه گفتار خداوند در آیهی «وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ»^۵ حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ؛ «و حرام است بر سرزمینی که آن را نابود کردیم [که بازگردند]، آنان هرگز باز نمی‌گردند؛ تا آن گاه که یأجوج و مأجوج گشوده شوند در حالی که از هر بلندی سرازیر می‌شوند» ظاهر در این است که رجعت هلاک‌شدگان پس از گشوده شدن یأجوج و مأجوج، حرام نیست؛

۱. البقرة / ۲۴۳

۲. البقرة / ۵۶

۳. البقرة / ۲۵۹

۴. المائدة / ۱۱۰

۵. الأنبياء / ۹۵ و ۹۶

چراکه «حَتَّى»؛ «تا» حرف غایت است و بر انتهای حرمت مذکور دلالت دارد، جز آنکه انتهای حرمت مذکور مستلزم وجوب رجعت نیست. با این وصف، اعتقاد به امکان رجعت برخی مردگان به دنیا پیش از روز قیامت، واجب است، ولی اعتقاد به وقوع قطعی آن، واجب نیست؛ چراکه وقوع قطعی آن، از قرآن و سنت متواتر دانسته نمی‌شود و عقل نیز ضرورت آن را درک نمی‌کند، اگرچه امکان آن را می‌پذیرد؛ با توجه به اینکه خداوند بر هر کاری تواناست.

تعلیقات

پرسش‌ها و پاسخ‌های فرعی

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۱/۱۱

نویسنده: داوود

پرسش فرعی ۱

با توجه به آیهی ۸۳ سورهی نمل، آیا بین روزی که از هر امتی گروهی از آنان که آیات خدا را تکذیب می‌کنند محشور می‌شوند با روز قیامت که همه محشور می‌شوند تفاوتی وجود دارد؟ اگر بله آیا اشاره به رجعت است؟ خداوند به شما توفیق دهد.

تاریخ: ۱۳۹۸/۱۱/۱۵

پاسخ به پرسش فرعی ۱

متکلمان شیعه برای اثبات وقوع قطعی رجعت، به آیهی ۸۳ سورهی نمل استدلال کرده‌اند که فرموده است: «وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ»؛ «و روزی که از هر امتی دسته‌ای را از کسانی که آیاتمان را تکذیب می‌کنند محشور می‌کنیم، پس آنان به هم ملحق می‌شوند»، با این تفسیر که محشور کردن دسته‌ای از کسانی که آیات خداوند را تکذیب می‌کنند، نمی‌تواند در روز قیامت انجام شود؛ با توجه به اینکه در روز قیامت همه‌ی آنان محشور می‌شوند، نه دسته‌ای از آنان؛ چنانکه فرموده است: «وَحْشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نَعَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا»؛ «و آنان را محشور می‌کنیم پس احدی از آنان را فرو نمی‌گذاریم». بنابراین، آیهی مذکور بر رجعت برخی تکذیب کنندگان آیات خداوند پیش از روز قیامت دلالت دارد^۱، ولی انصاف آن است که این تفسیر صحیح نیست؛ چراکه «دسته» در آیهی شریفه، پیش از آنکه ناظر به تکذیب کنندگان آیات خداوند باشد، ناظر به «امت» است؛ چنانکه فرموده است: «مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا»؛ «از هر امتی دسته‌ای را» و این از آن روست که تکذیب کنندگان آیات خداوند از هر امتی، همه‌ی آن نیستند، بلکه دسته‌ای از آن هستند؛ با توجه به اینکه در هر امتی مؤمنانی هم وجود داشته‌اند؛ همچنانکه تکذیب کنندگان آیات خداوند از هر امتی، دسته‌ای از تکذیب کنندگان آیات خداوند هستند، نه همه‌ی آنان؛ با توجه به اینکه در

۱. الکهف / ۴۷

۲. بنگرید به: الاعتقادات فی دین الإمامیة لابن بابویه، ص ۶۲.

امّت‌های دیگر نیز تکذیب کنندگانی وجود داشته‌اند و با این وصف، معنای آیه آن نیست که برخی تکذیب کنندگان آیات خداوند محشور نمی‌شوند، بل این است که همه‌ی آنان در دسته‌های جداگانه -از هر امّتی دسته‌ای- محشور و سپس «يُوزَعُونَ»؛ «به یکدیگر ملحق می‌شوند» و این چیزی است که آیات دیگر نیز بیان کرده‌اند؛ مانند آیه‌ای که فرموده است: «يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا»؛ «روزی که در صور دمیده می‌شود، پس دسته دسته می‌آیید» و آیه‌ای که فرموده است: «وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا»^۱؛ «و کسانی که کافر شدند دسته دسته به سوی جهنّم رانده می‌شوند» و آیه‌ای که فرموده است: «كُلَّمَا أَلْقِي فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ»^۲؛ «هر بار که دسته‌ای در آن افکنده می‌شوند نگهبانانش از آنان می‌پرسند که آیا شما را بیم دهنده‌ای نیامد؟!». به علاوه، چیزی که ظهور آیه در روز قیامت را می‌افزاید، آیه‌ی پس از آن است که درباره‌ی دسته‌های محشور شده می‌فرماید: «حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمْ دَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ»^۳؛ «تا اینکه می‌آیند، پس (خداوند) به آنان می‌فرماید: آیا آیاتم را تکذیب کردید در حالی که آن‌ها را به درستی نشناختید یا چه کار بود که می‌کردید؟!»، در حالی که مسلماً این مؤاخذه و خطاب بی‌واسطه‌ی الهی، در روز قیامت انجام می‌شود، نه در دنیا و با این وصف، دلالت آیه بر روز قیامت واضح است و از این رو، روایات معدودی که آن را بر رجعت حمل کرده‌اند، قابل قبول نیستند؛ با توجّه به اینکه اهل بیت هیچ گاه بر خلاف کتاب خداوند سخن نمی‌گویند؛ چنانکه فرموده‌اند: «مَا أَتَاكُم عَنَّا مِنْ حَدِيثٍ لَا يُصَدِّقُهُ كِتَابُ اللَّهِ فَهُوَ بَاطِلٌ»^۴؛ «هر حدیثی از ما به شما رسید که کتاب خداوند آن را تصدیق نمی‌کند، آن باطل است» و فرموده‌اند: «كُلُّ حَدِيثٍ لَا يُؤَافِقُ كِتَابَ اللَّهِ فَهُوَ زُخْرُفٌ»^۵؛ «هر حدیثی که با کتاب خداوند موافقت ندارد، مزخرف است».

پایگاه اطلاع رسانی دفتر معصوم‌ها شیخ جعفر سبحانی
مجلس خبرگان رهبری

۱. التّبا / ۱۸

۲. الزّمر / ۷۱

۳. الملک / ۸

۴. التّمل / ۸۴

۵. المحاسن للبرقي، ج ۱، ص ۲۲۱

۶. المحاسن للبرقي، ج ۱، ص ۲۲۱؛ الکافی للکلینی، ج ۱، ص ۶۹